

ДІТИ-СОЛДАТИ – УЧАСНИКИ БОЙОВИХ ДІЙ?

Присвячено забороні вербування дітей до збройних груп та їх використання для участі у бойових діях, під час як міжнародних, так і неміжнародних збройних конфліктів. Аналізується нормативно-правовий аспект виникнення категорії «дітей-солдатів», розглядається питання відповідальності. Запропоновано альтернативний підхід до рішення проблеми дітей, обвинувачуваних у вчиненні злочинів під час збройного конфлікту. Відстоюється думка, що запобігання вербуванню дітей та їх участі у бойових діях – один з кращих заходів для забезпечення захисту під час збройного конфлікту.

Ключові слова: міжнародне гуманітарне право, діти-солдати, вербування дітей, активна участь у воєнних діях, збройний конфлікт.

Манько М.В. Дети-солдаты – участники военных действий?

Посвящено запрету вербовки детей в вооруженные группы и их использованию для участия в боевых действиях, во время как международных, так и немеждународных вооруженных конфликтов. Анализируется нормативно-правовой аспект возникновения категории «детей-солдатов», рассматривается вопрос ответственности. Предложен альтернативный подход к решению проблемы детей, обвиняемых в совершении преступлений во время вооруженного конфликта. Отстаивается точка зрения, что предотвращение вербовки детей и их участия в боевых действиях – одна из лучших мер по обеспечению защиты во время вооруженного конфликта.

Ключевые слова: международное гуманитарное право, дети-солдаты, вербовка детей, активное участие в военных действиях, вооруженный конфликт.

Manko Maxim. Child-soldiers – participants in hostilities?

The article deals with prohibition of recruitment of children into armed groups and using them to participate directly in hostilities, during as well as international and internal armed conflicts.

Author analyses the normative aspect of rising the term “child-soldiers”, studies the question on responsibility and offers the alternative approach for the determination the problem of children charged with crimes during the armed conflict.

The author persists in his opinion, than preventing the recruitment of children and their participation in hostilities is by far the best way of protecting them during the armed conflict.

Key words: international humanitarian law, child-soldiers, recruiting of children, active participation in hostilities, armed conflict.

Незважаючи на те, що в сучасному міжнародному праві склався й утвердився принцип загальної поваги до основних прав і свобод людини, діти залишаються найменш захищеними соціальними групами населення та основними суб'єктами системної дискримінації, що посилюється особливо в умовах збройних конфліктів. Доктрина міжнародного права визнає, що зазначена категорія осіб потребує особливого захисту та уваги, зокрема в галузі міжнародного гуманітарного права¹. Вербування або залучення до участі у бойових діях – одна з найгірших форм впливу, якого можуть зазнавати діти під час збройних конфліктів.

Бажання якогось співтовариства захистити дітей від участі у бойових діях певною мірою вдалося втілити у відповідні статті міжнародно-правових докумен-

тів, та цього виявилось замало, і термін «діти-солдати» вже давно визначає не просто категорію, а явище.

Окремі аспекти проблеми захисту дітей під час ведення бойових дій були предметом досліджень таких науковців і юристів-міжнародників, як А.С. Мацко, В.М. Репецький, М.М. Гнатівський, І.І. Лукашук, М.М. Антонович, М. Сасол, Е. Давід, М.Т. Дутлі, С. Сінгер та ін. У вітчизняній науковій думці значна увага приділяється питанням захисту дітей, але досліджується саме гуманітарний аспект проблеми, зокрема право на життя, освіту тощо. Бракує ґрунтовних праць щодо експлуатації дітей безпосередньо з метою ведення бойових дій, їх вербування до збройних груп. Саме тому, віддаючи належне працям згаданих авторів та інших науковців, є безсумнівний привід звернутися до вивчення зазначеної проблематики.

У доповіді Генерального секретаря ООН з питань дітей і збройних конфліктів серед збройних сил і груп, які вербують або використовують дітей-солдат, називаються сторони в конфліктах, що відбуваються в Демократичній Республіці Конго, Бурунді, Ліберії, Сомалі й Афганістані².

В альтернативній доповіді гуманітарної організації «Коаліція за заборону використання дітей-солдатів» (Coalition to Stop the Use of Child Soldiers) зазначається, що близько 300 тисяч дітей і підлітків нині беруть участь у бойових діях або служать у військових і напіввійськових формуваннях як мінімум у 50 країнах світу, на всіх континентах, окрім Антарктиди³.

Розглядати проблему дітей-солдатів як виключно африканське явище означає грубо спотворювати дійсність. Однак не можна заперечувати, що саме в Африці, більш ніж на інших континентах, діти-солдати являють собою реальну силу й постійне джерело поповнення різних збройних груп.

Насамперед слід зупинитися на визначенні термінів. Сполучення «діти» і «солдати» є парадоксальним, оскільки ці «діти-солдати» займають проміжне положення між цими двома категоріями⁴.

Більше 40 статей у чотирьох Женевських конвенціях 1949 р. і Додаткових протоколах до них 1977 р. безпосередньо стосуються дітей, яким ці міжнародно-правові акти надають спеціальний захист⁵. У цих статтях згадуються «діти», «діти і підлітки», «діти до 12 років»⁶, «діти до 15 років»⁷, особи, «що не досягли 18 років»⁸, і «неповнолітні».

У міжнародному гуманітарному праві не міститься визначення поняття дитини. Передбачається, що його можна знайти в документах загального міжнародного права. При складанні Додаткових протоколів, визначення терміна «дитина» було навмисно опущене, і пояснюється це відсутністю єдиного підходу до розуміння значення цього слова. Посилання на різні вікові межі (12, 15 і 18 років), а також використання інших термінів (підлітки, неповнолітні) вказують на різні умови вразливості. Вік вважається об'єктивною мірою вразливості, і посилання на 12, 15 і 18-літній вік встановлює саме різні межі захисту залежно від різного ступеня вразливості дитини як суб'єкта⁹. Міжнародне гуманітарне право розглядає 18-літній вік як крайню межу вразливості й необхідного захисту, до того ж враховуються деякі додаткові відмітні риси залежно від того, перевищує або не перевищує вік дитини 12 або 15 років.

Отже, у міжнародному гуманітарному праві не міститься визначення дитини, що застосовувалося б як *lex specialis* під час збройного конфлікту.

Згідно із Конвенцією про права дитини «дитиною є кожна людська істота до досягнення 18-річного віку, якщо за законом, застосовуваним до даної особи,

вона не досягає повноліття раніше»¹⁰. Посилання на національне законодавство свідчить про відсутність норми звичасового міжнародного права, на підставі якої визначення дитини застосовувалося б до всіх осіб, що не досягли 18-літнього віку, відповідно, на підставі законодавства тієї або іншої країни такі вікові рамки можуть змінюватись.

Щодо безпосередньої можливості участі дітей у воєнних діях, то слід зазначити, що вперше в тексті міжнародно-правового акта таке положення з'являється в 1970 р. при складанні тексту Додаткових протоколів до Женевських конвенцій*.

Згідно із п. 2 ст. 77 Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р. щодо захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (далі – Додатковий протокол I) сторони, що перебувають у конфлікті, вживають усіх практично можливих заходів для того, щоб діти, які не досягли п'ятнадцятирічного віку, не брали безпосередньої участі у воєнних діях, і, зокрема, сторони утримуються від вербування їх у свої збройні сили. При вербуванні з числа осіб, які досягли п'ятнадцятирічного віку, але яким ще не виповнилося вісімнадцяти років, сторони, що перебувають у конфлікті, мають віддавати перевагу особам старшого віку.

Для сторін у конфлікті в зазначеному пункті ст. 77 містяться два зобов'язання, що відрізняються змістом і сутністю. Перше зобов'язання стосується виключно засобу досягнення результату (вжити «усіх практично можливих заходів» для того, щоб діти до 15 років не брали безпосередньої участі у воєнних діях), а не самого результату. Крім того, автор уже наголошував у окремих дослідженнях на неоднозначності формулювання терміна «безпосередня участь у воєнних діях» та її часових рамок. Друге ж зобов'язання спрямоване на результат: сторони, що беруть участь у конфлікті, не можуть вербувати у свої збройні сили дітей, що не досягли 15-літнього віку**. Відмінність у змісті цих двох зобов'язань спричиняє серйозні правові наслідки. Сторони, що перебувають у конфлікті, нестимуть відповідальність у разі вербування дітей, що не досягли 15-літнього віку, і водночас будуть звільнені від відповідальності у разі безпосередньої самостійної участі дітей у воєнних діях, наприклад, якщо вжиті відповідні заходи виявилися неефективними.

Порівняно з Додатковим протоколом I положення Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р. щодо захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру (далі – Додатковий протокол II), мають безумовний характер. Стаття 4 (3) Додаткового протоколу II забороняє вербування дітей, а також можливість брати участь у воєнних діях особам, які не досягли 15-літнього віку. Обмеження, що містяться в зазначеній статті, стосуються саме результату, а не засобу його досягнення. Зокрема, заборона на участь у воєнних діях є абсолютною¹¹ та поширюється як на безпосередню, так і опосередковану участь дітей у воєнних операціях.

---

* Відсутність у тексті чотирьох Женевських конвенцій 1949 р. будь-яких положень про дітей-солдатів може пояснюватись лише тим, що в зазначений період часу панівною була думка, відповідно до якої міжнародне гуманітарне право не повинне втручатися у відносини між державою і її громадянами та розглядати питання, що стосуються суверенітету держав.

** Доречно з'ясувати значення терміна «вербувати». Вивчаючи підготовчі документи конференції, на якій були прийняті Додаткові протоколи, можна прийти до висновку, що цей термін використали як протилежний за значенням «добровільному вступу».

Щодо позиції міжнародного співтовариства, то є абсолютно зрозумілим, що за останні роки Рада Безпеки ООН стала більш уважно ставитися до проблеми дітей-солдатів і засуджувати порушення міжнародно-правових норм, що забороняють вербувати й використовувати дітей у збройних конфліктах. Заклики Ради Безпеки адресуються всім сторонам, що беруть участь у збройних конфліктах, – як державам, так і недержавним формуванням, зокрема збройним групам, залученим до збройної боротьби в середині країни¹². У серпні 2000 р. Рада Безпеки ООН наголосила, що систематичні порушення норм міжнародного гуманітарного права і прав людини, у тому числі щодо дітей, під час збройного конфлікту можуть бути джерелом загрози для міжнародного миру і безпеки¹³.

Питання заохочення захисту прав дитини неодноразово стають предметом обговорення в рамках міжнародних форумів, відповідна робота провадиться і Організацією Об'єднаних Націй. У рамках роботи 67 сесії Генеральної Асамблеї ООН було заслухано доповідь Міжнародного Комітету Червоного Хреста, який, у свою чергу, звернув увагу сторін у збройному конфлікті на те, що дітей, незаконно завербованих у збройні сили або групи і обвинувачуваних у здійсненні злочинів під час збройного конфлікту за внутрішньодержавним законодавством або міжнародним правом, треба насамперед вважати жертвами, а не підозрюваними у вчиненні злочинів і відповідним чином поводитись з ними¹⁴.

Крім додаткових протоколів до Женевських конвенцій, заборона вербування дітей, що не досягли п'ятнадцятирічного віку, та їх використання для участі у бойових діях міститься в ст. 38 Конвенції про права дитини, ст. 22 Африканської хартії прав і благополуччя дітей, статтях 1 і 3 Конвенції про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці¹⁵. Відповідно до Статуту Міжнародного кримінального суду набір або вербування дітей віком до п'ятнадцяти років у збройні сили або угруповання для їх активного використання у бойових діях є воєнним злочином, як під час міжнародних, так і неміжнародних збройних конфліктів¹⁶.

Терміни «набір» і «вербування» у тексті Статуту Міжнародного кримінального суду замінюється терміном «вербування», що використовується в більшості вже згаданих міжнародно-правових актів. Зроблено це для того, щоб не кваліфікувати як злочин кампанії по залученню дітей до військових закладів¹⁷. Щодо значення поняття «активної» участі у воєнних діях, то, на нашу думку, воно має більш широке значення, ніж «безпосередня» участь, адже, відповідно до Проекту Статуту Міжнародного кримінального суду: «Слова «використання» і «участь» були обрані для відображення як безпосередньої участі в бойових діях, так і активної участі у воєнній діяльності, пов'язаної з бойовими діями (ведення розвідки, шпигунство, диверсійні акції тощо). Ці поняття не охоплювали б діяльність, що не має безпосереднього відношення до воєнних дій, прикладом якої може бути доставка продовольства на воєнну базу. Саме виходячи з таких міркувань вбачалось, що запропонована термінологія охопить як використання дітей для виконання функцій забезпечення, наприклад для доставки матеріальних засобів на лінію фронту, так і здійснення певної діяльності на безпосередній лінії фронту»¹⁸.

Аналогічна за змістом норма щодо заборони набору та вербування до складу збройних груп, використання дітей віком до п'ятнадцяти років для активної участі в бойових діях міститься і в ст. 4 Статуту Спеціального суду по Сьєрра-Леоне. Більш цікавою виглядає ситуація щодо юрисдикції зазначених судових органів.

Відповідно до ст. 11 Статуту Міжнародного кримінального суду суд має юрисдикцію тільки щодо злочинів, учинених після набрання чинності Статутом. Однак юрисдикція *ratione temporis* Спеціального суду по Сьєрра-Леоне поширюється на злочини, вчинені починаючи з 30 листопада 1996 р., тобто до того, як Статут Спеціального суду по Сьєрра-Леоне набув чинності*. В будь-якому разі постає питання про те, чи існувало на 30 листопада 1996 р. у міжнародному звичаєвому праві поняття злочину у вигляді вербування і використання дітей-солдатів?

Як зазначається у доповіді Генерального секретаря ООН про заснування Спеціального суду по Сьєрра-Леоне, вербування дітей, які не досягли п'ятнадцятирічного віку, та їх використання для участі у бойових діях уже давно розглядаються як звичаєве міжнародне право¹⁹. На нашу думку, до листопада 1996 р. у судовій практиці держав були лише окремі випадки криміналізації порушення міжнародно-правових норм щодо заборони вербування і використання дітей як солдатів. Практика і *opinio juris* міжнародного співтовариства щодо криміналізації вербування і використання дітей-солдатів знайшли своє конкретне втілення лише 17 липня 1998 р., під час прийняття Статуту Міжнародного кримінального суду. Римський статут виявився каталізатором, що дозволив конкретизуватися нормі звичаєвого права, що лише формувалася.

У контексті вищенаведеного особливо доречно зупинитися на відповідальності за порушення дітьми-солдатами норм міжнародного гуманітарного права.

Насамперед кримінальна відповідальність особи, що завербувала дітей, які не досягли п'ятнадцятирічного віку, чітко встановлена, але не слід забувати про відповідальність, що несе за правопорушення, вчинені дітьми, така особа, як начальник (командир)**.

У статті 26 Статуту Міжнародного кримінального суду зазначається, що суд не має юрисдикції щодо будь-якої особи, яка не досягла вісімнадцятирічного віку на момент можливого скоєння злочину. Згадана стаття встановлює обмеження юрисдикції Суду і не є нормою загального міжнародного права. Взагалі, міжнародне право не виключає кримінальної відповідальності дітей у разі здійснення ними злочину геноциду, злочинів проти людяності або воєнних злочинів²⁰. Цілком можливо, що держави погодилися із включенням до Статуту Міжнародного кримінального суду ст. 26, щоб уникнути конфлікту між Статутом і національними законодавствами щодо мінімального віку настання кримінальної відповідальності²¹. З огляду на принцип додатковості юрисдикції Суду щодо юрисдикції окремих держав можна вважати, що ст. 26 надає цим державам право, відповідно до внутрішнього законодавства, судити неповнолітніх осіб. У такому процесі мають дотримуватись усі міжнародні і регіональні норми, що стосуються здійснення правосуддя щодо неповнолітніх²². У внутрішньому законодавстві країн має бути закріплений мінімальний вік настання кримінальної відповідальності. Крім того, під час розгляду справи в національному суді, згідно зі статтями 12 та 40 Конвенції про права дитини, дітям повинні надаватись, *inter alia*, такі гарантії, як право бути заслуханими, право на справедливий розгляд справи, право на те, щоб судова справа розглядалася органами й установами, що мають безпосереднє відношення до дітей. Під час проведення процесу діти-солдати

* Стаття 1 Статуту Спеціального суду по Сьєрра-Леоне.

** Ст. 28 Статуту Міжнародного кримінального суду.

повинні розраховувати на пом'якшувальні обставини, наприклад участь у воєнних діях під впливом наркотиків або примусу²³. В будь-якому разі забороняється виносити смертний вирок (аб а fortiori приводити його до виконання) щодо осіб, які не досягли вісімнадцятирічного віку до моменту здійснення правопорушення*.

Як висновок, слід зазначити, що юний вік дітей-солдатів не може бути єдиним фактором, який варто враховувати під час розгляду питання про їх кримінальну відповідальність. Діти-солдати, принаймні ті, які не досягли п'ятнадцятилітнього віку, є насамперед жертвами воєнного злочину. Цілком зрозуміло, що засудження дітей-солдатів до 15 років призведе до того, що вони постраждають повторно. Отже, є необхідним, щоб національні судові інстанції розглядали справи тільки тих дітей, вербування і участь у воєнних діях яких допускається міжнародним правом**. Зазначені вимоги і те, що діти до п'ятнадцяти років, як правило, не володіють у достатньому ступені здатністю правильно усвідомлювати ситуацію і приймати правильні рішення, повинні змусити законодавця встановити мінімальний вік – п'ятнадцять років, після досягнення якого діти можуть нести кримінальну відповідальність за здійснення міжнародних злочинів. Як альтернатива такому судовому розгляду справи може розглядатися амністія, що застосовується винятково до дітей і передбачає їх участь у програмах реабілітації.

На нашу думку, міжнародне право не розглядає судову процедуру, як найкраще рішення проблеми дітей, підозрюваних або обвинувачуваних у здійсненні порушень кримінального законодавства²⁴. Згідно з п. 11.4 Мінімальних стандартних правил Організації Об'єднаних Націй, що стосуються здійснення правосуддя щодо неповнолітніх, несудові процедури, такі як програми, що реалізуються в рамках громади, можуть бути кращим рішенням, що відповідає дотриманню вищих інтересів дитини, навіть якщо маємо справу із серйозними правопорушеннями. Справді, механізми, які можна розробити після закінчення збройного конфлікту з метою вирішення питань, пов'язаних з можливими порушеннями міжнародного гуманітарного права, не обов'язково повинні мати винятково судовий характер. Можливим досягненням примирення й попередження нових порушень є використання додаткових несудових засобів, таких як створення комісії із встановлення істини й примирення, системи виплати компенсацій тощо²⁵. Вважаємо, за допомогою несудових механізмів можна досягти тих самих цілей у справі встановлення правосуддя та суспільного примирення, що і при використанні судової влади, при цьому також відбудеться реінтеграція дітей-солдатів у суспільство. Прикладом цьому є діяльність Комісії з відновлення істини й примирення в Сьєрра-Леоне.

1. *Резолюція 1889 (2009)*, прийнята Радою Безпеки на її 6196-м засіданні 5 жовтня 2009 року [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/>

---

* Стаття 37 Конвенції про права дитини; ст. 68 Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни, ст. 77 Додаткового протоколу до Женевських конвенцій, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів і ст. 6 Додаткового протоколу до Женевських конвенцій, що стосується захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру.

** Наприклад, діти у віці від 16 до 18 років, які добровільно вступили на службу в збройні сили країни, законодавство якої дозволяє таке зарахування до лав збройних сил.

show/995_i28; Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах, прийнятий 25 травня 2000 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_795. 2. *Доповідь* Генерального секретаря ООН з питань дітей і збройних конфліктів UN Doc. S/2002/1299, 26 novembre 2002. annexe [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/2C74DEF07CBD8F3A85256CB10055B1EB>. 3. *Доповідь* організації «Коаліція за заборону використання дітей-солдатів» Child Soldiers Global Report, Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, London, 2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.worldwideopen.org/uploads/resources/files/511/CNFL011_Global_Report_on_Child_Soldiers.pdf. 4. *Alcinda Honwana* «Innocents et coupables. Les enfants-soldats comme acteurs tactiques» Politique africaine, No. 80, decembre 2000, p. 59 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.politique-africaine.com/numeros/pdf/080058.pdf>. 5. *Сингер С.* Защита детей в условиях вооруженных конфликтов / С. Сингер // Дети и война: сб. ст. – М., 1995. – С. 29. 6. *Женевська Конвенція* про захист цивільного населення під час війни 12.08.1949 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?code=995_154. 7. *Додатковий* протокол до Женевських конвенцій, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?code=995_199. 8. *Додатковий* протокол до Женевських конвенцій, що стосується захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_200. 9. *Yves Sandoz, Christophe Swinarski et Bruno Zimmermann* «Commentaire des Protocoles additionnels du 8 juin 1977 aux Conventions de Genève du 12 août 1949» Comité international de la Croix-Rouge/ Martinus Nijhoff Publishers, Genvve, 1986, p. 923, para. 3178, 3179, 1402, 4550. 10. *Конвенція* про права дитини, прийнята резолюцією 44/25 Генеральної Асамблеї ООН від 20 листопада 1989 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_021. 11. *Дутли М.Т.* Дети-комбатанты, захваченные в плен/ М.Т. Дутли // Дети и война: сборник статей. – М.: МККК, 1995. – С. 68. 12. *Резолюція* Ради Безпеки ООН 1261 (1999), UN Doc. S/RES/1261 (1999), 25 серпня 1999 р., п. 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N99/246/15/PDF/N9924615.pdf?OpenElement>. 13. *Резолюція* Ради Безпеки ООН 1314 (2000), UN Doc. S/RES/1314, 11 серпня 2000 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mineaction.org/downloads/S%20RES%201314%20Protection%20of%20Children.pdf>. 14. *Доповідь* Міжнародного Комітету Червоного Хреста, Генеральна Асамблея ООН, 67 сесія, Третій комітет, пункт 65 порядку денного, 19 жовтня 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.icrc.org/rus/resources/documents/statement/2012/united-nations-children-statement-2012-10-19.htm>. 15. *Конвенція* про права дитини, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 20.11.1989 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_021; *African Charter on the Rights and Welfare of the Child*, OAU Doc. CAB/LEG/24.9/49 (1990), entered into force Nov. 29, 1999 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www1.umn.edu/humanrts/africa/afchild.htm>; *Конвенція* про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці, прийнята на 87-й сесії Генеральної конференції Міжнародної організації праці, 1 червня 1999 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/993_166. 16. *Римський Статут* Міжнародного кримінального суду, 17 липня 1998р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_588. 17. *Michael Cottier, William J. Fenrick. Patrida Viseur Sellers et Andrea Zimmermann*, «Article 8: War crimes», in Otto Triffler (Dd.), Commentary on the Rome Statutes of the International Criminal Court: Observers' Notes, Article by Article, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 1999, p. 260. 18. *Проект* Статуту Міжнародного кримінального суду, UN Doc. A/CONF.183/2/Add.1. – С. 21 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/law/n9810105.pdf>. 19. *Доповідь* Генерального секретаря ООН про заснування Спеціального суду по Сьєрра-Леоне, 04.10.2000 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

sions.org/portals/unipsil/media/documents/srpt/sgrsl20.pdf. 20. *Chen Reis* «Trying the future, avenging the past: the implications of prosecuting children for participation in internal armed conflict», *Columbia Human Rights Law Review*, Vol. 28, 1997, p. 645. 21. *Roger S. Clark et Otto Triffterer*, «Article 26: Exclusion of jurisdiction over persons under eighteen», in *Otto Triffterer* (ed.), *Commentary on the Rome Statute of the International Criminal Court: observers' notes, article by article*, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 1999, p. 496-497. 22. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН у резолюції 2200 А (XXI) 16 грудня 1966 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043 23. *Amnesty International*, «Child Soldiers: Criminals or Victims?», London, December 2000, AI Index: IOR 50/02/00, p. 6. 24. Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй, що стосуються здійснення правосуддя щодо неповнолітніх («Пекінські правила»), п. 11, прийняті Резолюцією ООН 40/3, UN Doc. A/RES/40/33 від 29 листопада 1985 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_211. 25. *Олсен Л.* Механізми, доповнюючі судбное преследование / Л. Олсен // *Международный журнал Красного Креста: сборник статей.* – 2003. – Декабрь. – С. 79-97.

УДК 341.123

Л. О. РИБИНЬСКА

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЮНІСЕФ ЩОДО СИСТЕМИ ПРАВ ДИТИНИ

Здійснено огляд основних питань діяльності ЮНІСЕФ та доведено категорію дитини як біосоціальної, яка за своїми ознаками має правовий статус на рівні біологічного та соціального існування.

Ключові слова: ЮНІСЕФ, організація ООН, поняття дитини, система прав дітей.

Рыбинская Л.А. Особенности деятельности ЮНИСЕФ относительно системы прав ребенка

Осуществлен обзор основных вопросов деятельности ЮНИСЕФ и доказана такая категория ребенка, как биосоциальная, которая имеет правовой статус на уровне биологического и социального существования.

Ключевые слова: ЮНИСЕФ, организация ООН, понятие ребенка, система прав детей.

Rybinska L. The specific of UNICEF activities on system of children rights

The author made a review of basic questions about the activity of UNICEF and proved that the category of child as biosocial has a status of biological and social existence.

Key words: UNICEF, the organization of UNO, the concept of child, the system of children rights.

У будь-якому цивілізованому сучасному суспільстві й державі найвищою цінністю є людина будь-якого віку та її права. Варто зазначити, що про права людини на державному рівні заговорили ще у XVIII ст., а для виділення серед них прав дитини знадобилося ще два століття. Протягом тисячоліть діти розглядалися як майбутні члени суспільства. І лише в міру становлення уявлень про самоцінності

© РИБИНЬСКА Л. О. – аспірантка Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі